

Nr 142.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1952/53 till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter och elever vid folkhögskolor jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln (punkten 215 s. 280—282 och punkterna 269, 359 och 360 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1952) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1952/53 dels till Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter anvisa ett förslagsanslag av 13 800 000 kronor, varav högst 5 000 000 kronor må användas till behovsstipendier, dels ock till Folkhögskolor: Stipendier åt elever anvisa ett förslagsanslag av 2 600 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Nils Theodor Larsson* och *Bengtson* (I: 34) och den andra inom andra kammaren av herr *Ericsson* i Näs *m. fl.* (II: 19), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att grundstipendiebeloppet måtte höjas från för närvarande 500 kronor till 600 kronor per elev,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 270) och den andra inom andra kammaren av herr *Widén m. fl.* (II: 354), i vilka hemställts, dels att riksdagen måtte uttala 1:o) att villkoren för erhållande av statsstipendier för studier vid de allmänna läroverken *m. fl.* läroanstalter (SFS nr 552/1946) ändras i enlighet med det av studielånenämnden i betänkande av den 23 juni 1949 (SOU 1949: 41) framlagda förslaget, 2:o) att grundstipendium må utgå med 540 kronor för läsår och behovsstipendium må utgå med 675 kronor för läsår, dels ock att riksdagen måtte till Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 17 300 000 kronor, varav högst 5 000 000 kronor må användas till behovsstipendier.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 19 och II: 354.

1:o) *Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter.*

Bestämmelser angående ifrågavarande statsstipendier äro meddelade i kungörelsen 1946:552. Stipendierna äro av två slag, grundstipendier, som utgå utan behovsprövning, och behovsstipendier. Till behovsstipendier må under innevarande budgetår användas högst 4 300 000 kronor.

Studielånenämnden erinrar i anslagsäskanden för nästa budgetår om sitt den 23 juni 1949 avgivna betänkande angående studiehjälpverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter (SOU 1949:41). Medelsbehovet vid ett genomförande av vissa i detta betänkande framlagda förslag beräknar nämnden till 15 540 000 kronor eller — om en viss uppräknig av stipendiebeloppen vidtages med hänsyn till penningvärdets försämring — till 17 300 000 kronor. Vid endast en mindre förändring i stipendiegrunderna beräknar nämnden, att förevarande anslag bör uppföras med 13 800 000 kronor.

Departementschefen har anført följande.

Jag är icke beredd förorda, att en omläggning redan från och med nästa budgetår genomföres av studiehjälpverksamheten i anslutning till studielånenämndens i förutnämnda betänkande framlagda förslag. I avvaktan på en dylik omläggning framstår det emellertid som synnerligen önskvärt, att den av penningvärdets försämring förorsakade sänkningen av stipendiernas realvärde i möjligaste mån motverkas åtminstone i vad avser behovsstipendierna. Med hänsyn härtill tillstyrker jag nämndens alternativa förslag om en uppräknig av dessa stipendiers maximibelopp från nuvarande 540 kronor till 630 kronor.

Den ekonomiska utvecklingen sedan förevarande stipendiers tillkomst år 1946 har medfört icke blott prisstegringar utan även en allmän inkomstökning. Detta måste givetvis påverka de siffermässiga normer, efter vilka de stipendiesökandes behov av ekonomisk hjälp bedömes. Om nämligen dessa normer få förbli oförändrade, innebär detta i själva verket en skärpning av de ekonomiska krav, som gälla för erhållande av behovsstipendium, och detta i sin tur medför, att den kategori, som kan komma i fråga till sådant stipendium, blir allt mindre. Normerna böra därför anpassas efter det ändrade läget. Jag förutsätter å andra sidan, att därvid iakttages, att någon utvidgning i förhållande till vad som gäller för innevarande budgetår icke må ske av den kategori, som med hänsyn till sitt ekonomiska läge kan erhålla behovsstipendium.

Studielånenämndens beräkning av medelsbehovet har icke givit mig anledning till erinran. Jag föreslår därför, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 600 000 kronor till 13 800 000 kronor, varav högst 5 000 000 kronor böra få användas till behovsstipendier.

2:o) *Stipendier åt elever vid folkhögskolor.*

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 400 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Ökning av stipendiebeloppen per elev med 15 procent	320 000
2. Högre elevantal samt nytillkomna skolor	80 000

Summa ökning kronor 400 000

Som motivering för förslaget under 1. anför överstyrelsen följande.

På grund av de stegrade levnadskostnaderna föreslår överstyrelsen i samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen, att stipendiebeloppen per elev i de olika behovsgrupperna höjas från respektive 90, 60 och 30 kronor per månad till respektive 105, 70 och 35 kronor per månad, vilket i runt tal innebär en höjning med 15 procent. För elev vid folkhögskola i stad från annan ort än skolorten, vilken icke kan beredas inackordering i elevhem, böra i nämnda behovsgrader i stället för som nu högst respektive 115, 85 och 55 kronor beräknas högst respektive 130, 95 och 60 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

De nuvarande maximibeloppen för stipendier åt folkhögskolelever bestämdes åren 1946 och 1947. På grund av levnadskostnadernas stegring böra beloppen höjas. Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om att maximibeloppen skola höjas med i princip 15 procent. De generella beloppen böra sålunda ökas på sätt överstyrelsen föreslagit till 105, 70 och 35 kronor per månad. De särskilda beloppen för viss elevkategori vid folkhögskola i stad böra, för att lämplig relation till statsstipendierna för läroverkselever m. fl. skall ernås, endast höjas till 125, 95 och 60 kronor per månad. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande de stipendier, som utgå ur anslaget. Därest riksdagen icke framställer erinran mot de av mig förordade höjningarna av stipendiernas maximibelopp, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om dessa höjningar. Anslaget torde i överensstämmelse med överstyrelsens förslag böra ökas med 400 000 kronor till 2 600 000 kronor.

Utskottet får erinra om att Kungl. Maj:t i särskild proposition till innevarande års riksdag (nr 220) framlagt förslag angående studiehjälpverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. läro- och utbildningsanstalter, grundat på ovannämnda av studielånenämnden år 1949 framlagda betänkande i ämnet. Det studiehjälpssystem, som i propositionen föreslås, avses skola börja tillämpas först budgetåret 1953/54. Utskottet kommer att i annat sammanhang behandla ifrågavarande proposition.

Vad angår Kungl. Maj:ts i det föregående redovisade förslag tillstyrker utskottet bifall till desamma och är icke berett att biträda de i motionerna I: 34 och II: 19 samt I: 270 och II: 354 framställda yrkandena.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 34 och II: 19 samt I: 270 och II: 354,

a) till *Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 13 800 000 kronor, varav högst 5 000 000 kronor må användas till behovsstipendier;

b) till *Folkhögskolor: Stipendier åt elever* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 600 000 kronor.

Stockholm den 13 maj 1952.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Karl Andersson, Iwar Anderson, Näs-gård, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Eric Ericson, Näsström, Sundelin, Bergh, Hesselbom, Edvin Thun, Bergman, Söderquist och Nils Theodor Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Svensson i Grönvik, Mårtensson i Uddevalla, Wallentheim, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Ståhl, Stax-äng, Hoppe, Kollberg, Kyling, Thapper, Onsjö, Gustafsson i Skellefteå och fröken Nygren.

Reservation

av herrar Näs-gård och Nils Theodor Larsson.